

Kuntien kustannus- ja resurssikysely Kela-siirrossa 1-4/2017

Erilliskyselyn keskeiset tulokset

Ellen Vogt

Kyselyn tavoite ja rakenne

- Kysely jakautui kahteen osaan
 - » Toimeentulotuen kustannukset sekä päätös- ja asiakasmäärät
 - Osio II, tietojärjestelmistä suoraan saatavaa numeerista tietoa
 - » Kelan ja kunnan työnjaon arviointi toimeenpanon alkuvaiheessa
 - Osio III, joko kunnan seurantaan tai omaan arvioon perustuvaa numeerista ja kuvailevaa tietoa
- Kyselyn tavoite
 - » Seurata kuntien täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kustannusten, päätösmäärien ja asiakaskotitalouksien kehitystä toimeenpanon edetessä
 - » Kerätä kunnilta arviotietoa siitä,
 - miten työnjaon täsmentyminen toimeenpanon edetessä kehittyy
 - minkä verran kunnat arvioivat Kelalle kuuluvien tehtävien/kustannusten valumaa olevan niin toimeentulotuen kustannuksissa kuin hallinnollisissa resurssien käytössä
 - » Tehdä valtakunnallinen kuntien kustannusten kehitysarvio Kela-siirron edetessä

Vastausten tunnuslukuja

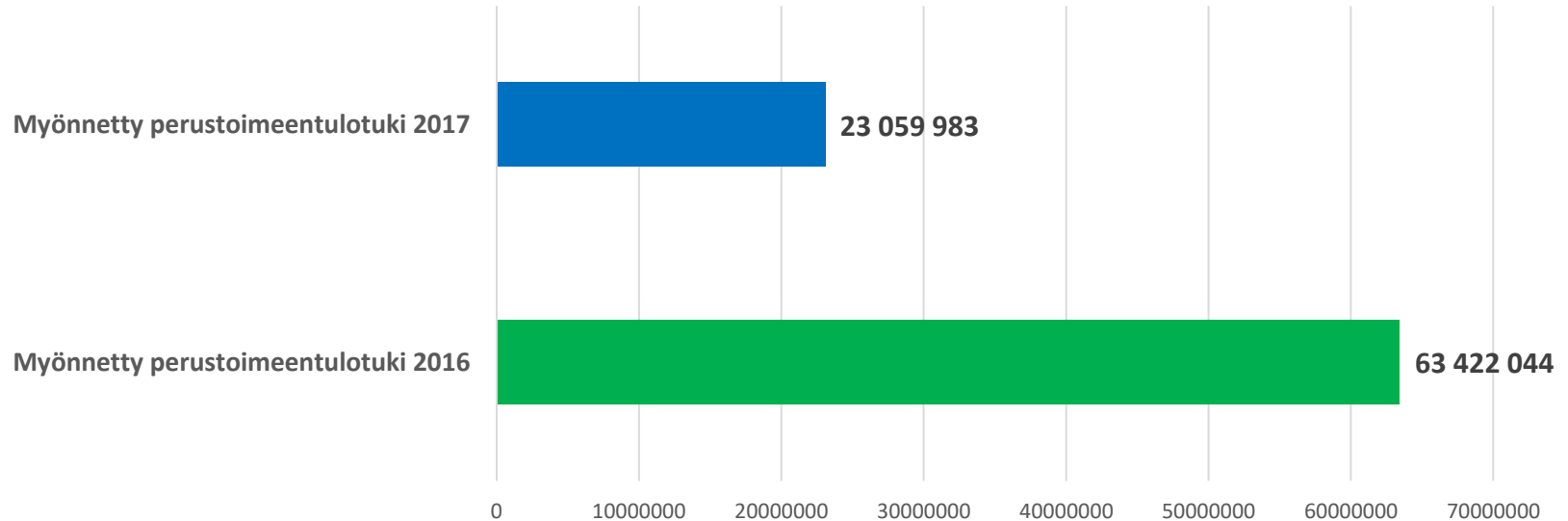
- Kysely lähetettiin kaikkiin Manner-Suomen kuntiin, vastausaikaa kolme viikkoa
- Vastauksia saatiin 96 kpl
 - » 73 yksittäistä kuntaa
 - » 23 yhteistoiminta-aluetta, jotka edustavat 85 kuntaa
 - » Vastanneissa yhteistoiminta-alueissa mukana väestöpohjaltaan isoimmat yhteistoiminta-alueet
- Vastausten
 - » 'kokonaiskuntapeitto' 158 kuntaa, 'väestöpeitto' 73 %, 'toimeentulotukipeitto' 83 %
 - Toimeentulotukipeiton väestöpeittoa suuremman kattavuuden selittää se, että mukana vastaajissa olivat suurimmat kunnat ja väestömäärältään suurimmat yhteistoiminta-alueet
- Vastausten peiton voi kokonaisuutena arvioida olevan riittävä yleistettävissä olevien johtopäätösten vetämiseksi ja tulosten valtakunnallistamiseksi
 - » Valtakunnallinen tarkastelu tehty väestöpeittoon suhteutettuna
 - » Väestöpeitto vaihtelee jonkin verran kysymyksittäin
 - » Suurimmat kunnat eivät pääasiassa pystyneet/halunneet esittää numeerisia arvioita osion III kysymyksistä
 - » Yhteistoiminta-alueiden vastaamista vaikeutti se, ettei niillä välttämättä ole antaa vertailutietoja vuodelta 2016

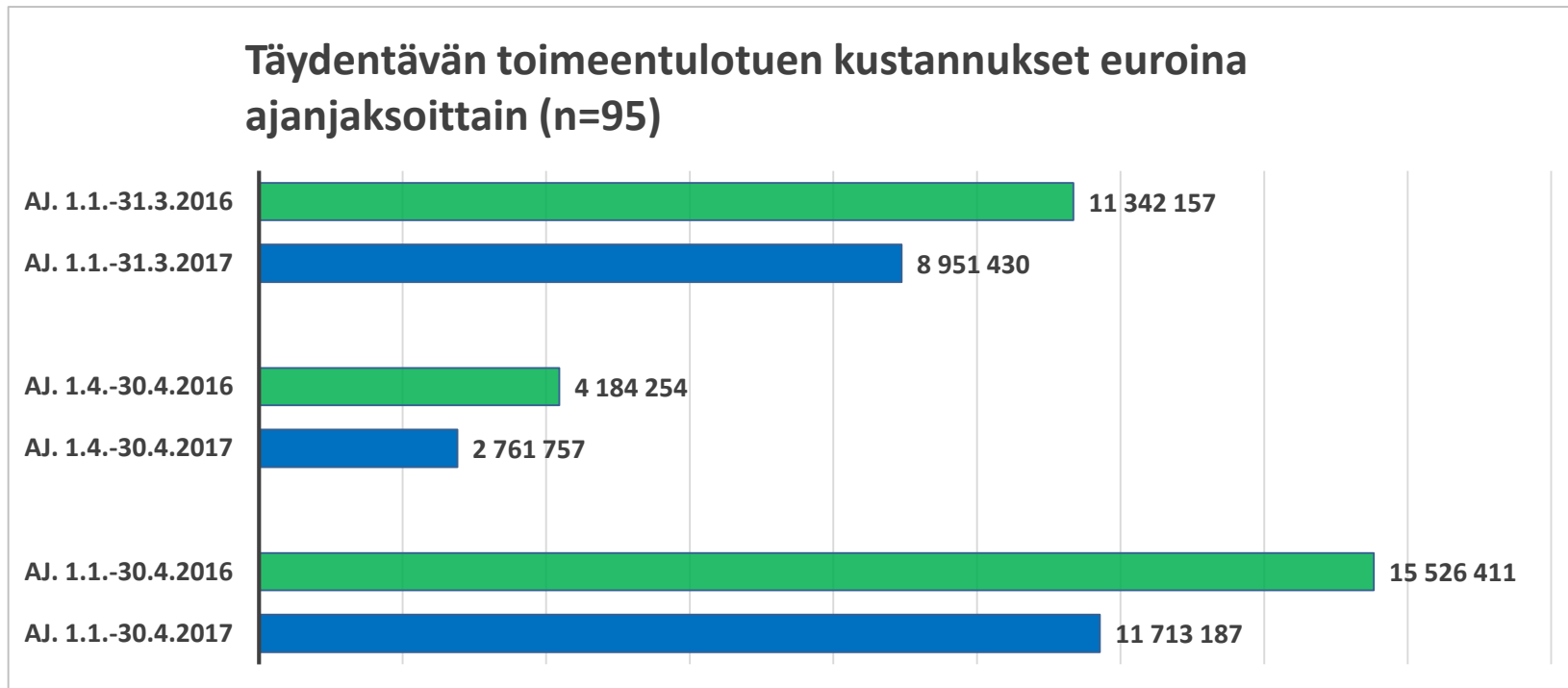
Kustannukset sekä päätös- ja asiakaskotitalouksien määrät tukilajeittain

Vastanneiden kuntien perustoimeentulotuen kustannukset ajanjaksolla 1.1.-31.3. vuosina 2016 ja 2017

Aikavälillä 1.1.-31.3.2017 vastaneet kunnat myöntäneet 36 % vuonna 2016 myöntämästään perustoimeentulotuen määrästä

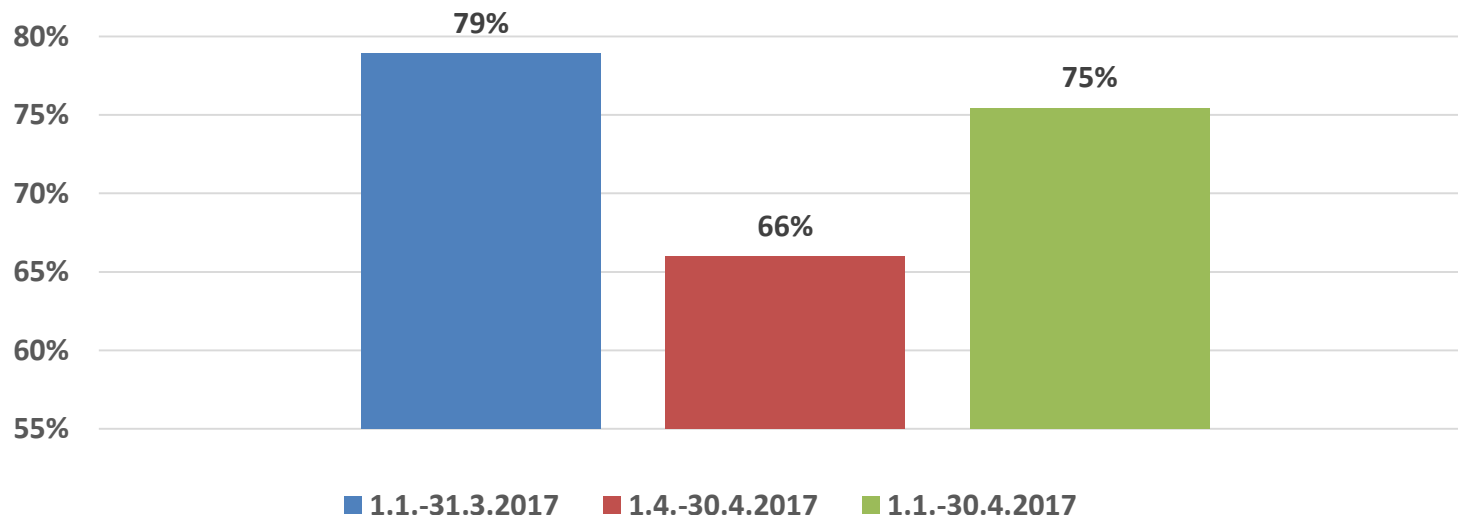

Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen kustannukset 2016 ja 2017

Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen prosentuaaliset osuudet vuonna 2017 vuoden 2016 kustannuksista

Kuntien 1.1.-30.4.2017 välisenä aikana myöntämä täydentävä toimeentulotuki prosentteina vuoden 2016 vastaavana aikana myönnetystä tuesta (n= 95)

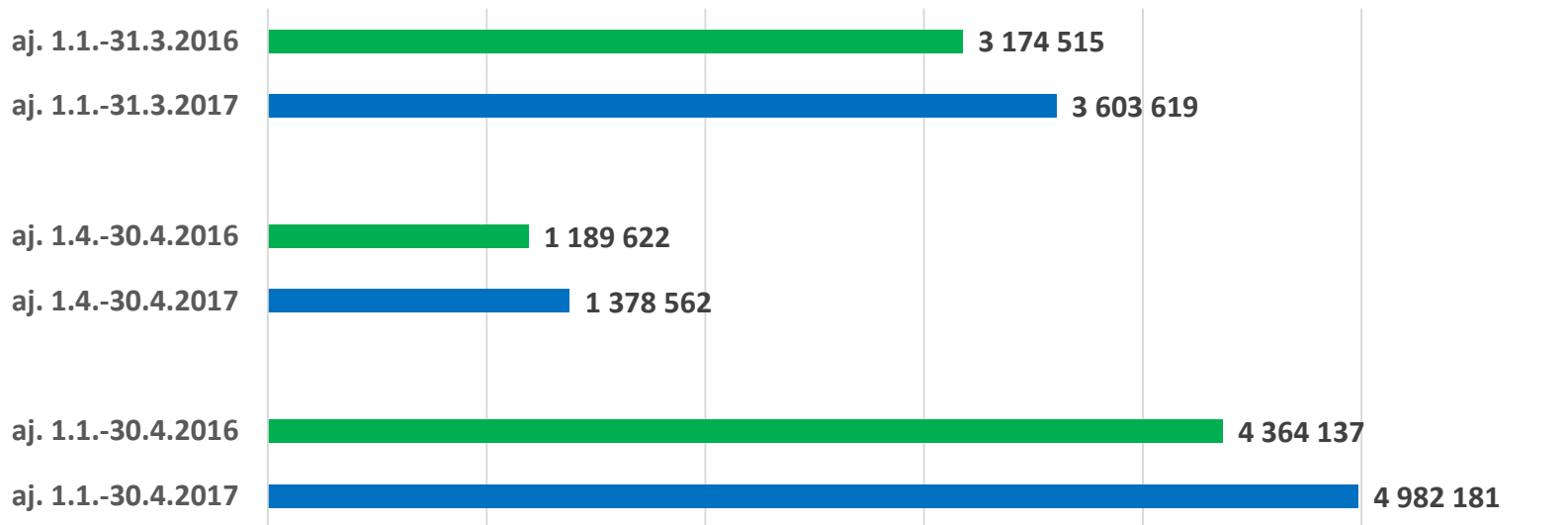

Kooste täydentävän toimeentulotuen kustannuksista

- Kustannukset näyttävät vastausten perusteella laskeneen alkuvuodesta 2017 verrattuna alkuvuoteen 2016
- Laskutrendi suurempi huhtikuussa kuin alkuvuodesta, kuten pitäisikin olla
 - » Kustannusmuutokset selittyvät lakimuutoksilla ja vastaavat pitkälti lakimuutoksissa arvioitua
- Valtakunnallisesti arvioiden alkuvuonna 2017 kuntien täydentävän toimeentulotuen kustannukset olleet ajalla 1-4/2017 n. 4,7 miljoonaa euroa alemmat kuin vuonna 2016

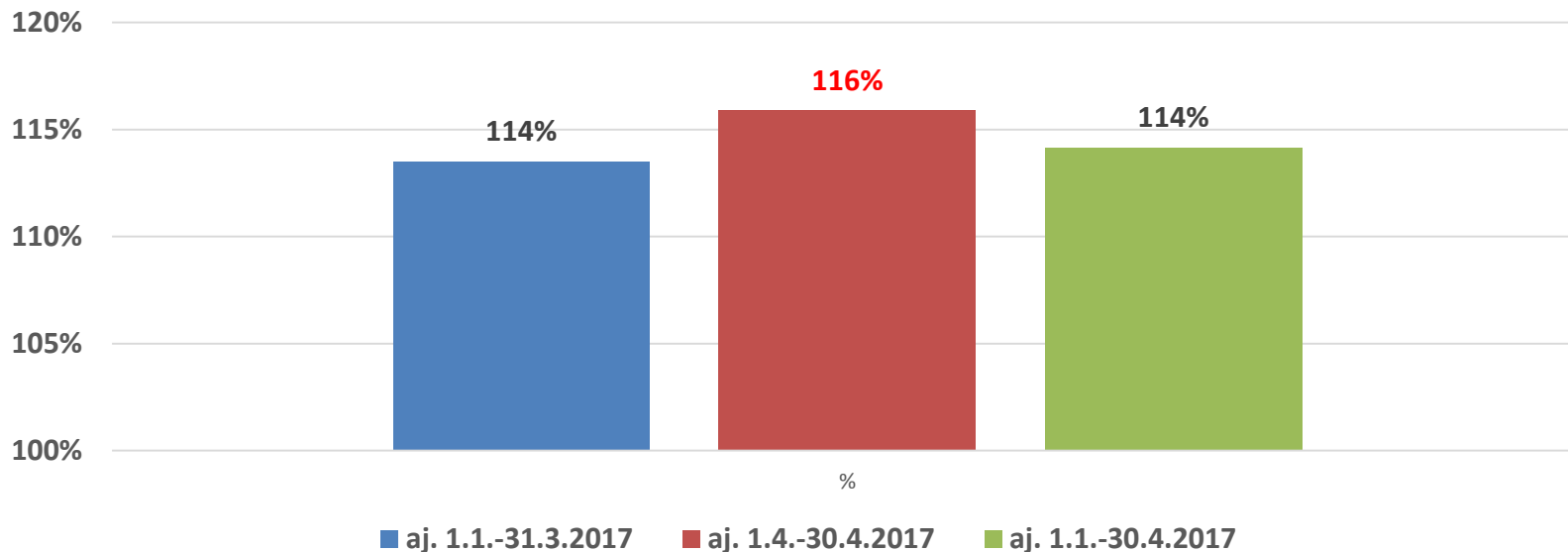
Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset 2016 ja 2017

Vastanneiden kuntien myöntämät ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset euroina ajanjaksoittain (n=95)

Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen prosentuaaliset osuudet vuonna 2017 vuoden 2016 kustannuksista

Kuntien 1.1.-30.4.2017 myöntämä ehkäisevä toimeentulotuki prosentteina vuonna 2016 vastaavana aikana myönnetystä tuesta (n= 95)

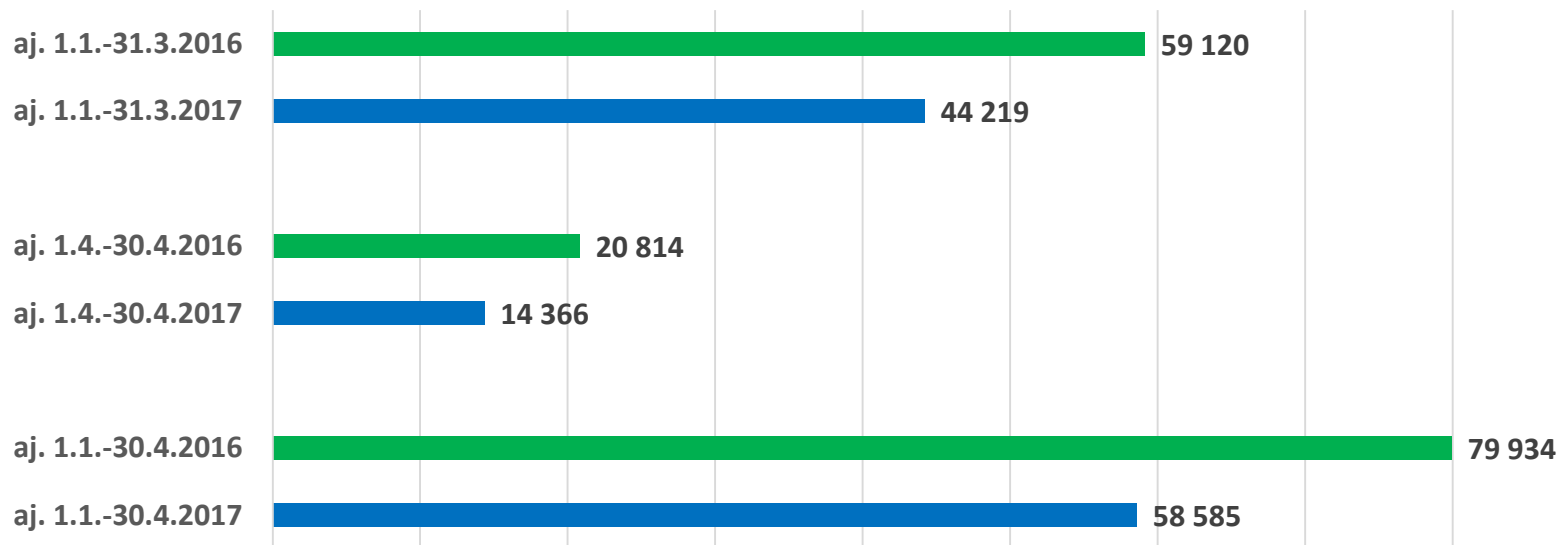

Kooste ehkäisevän toimeentulotuen kustannuksista

- Kustannukset nousseet selvästi alkuvuodesta 2017 verrattuna alkuvuoteen 2016
- Nousutrendi suurempi huhtikuussa kuin alkuvuodesta, mikä on erittäin huolestuttavaa
 - » Ehkäisevän toimeentulotuen nousu ei selity lakimuutoksilla, eikä sitä ole arvioitu tai ennakoitu tapahtuvaksi hallituksen esityksissä
- Valtakunnallisesti arvioiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset olleet ajanjaksolla 1-4/2017 n. 1 miljoona euroa korkeammat kuin vuonna 2016

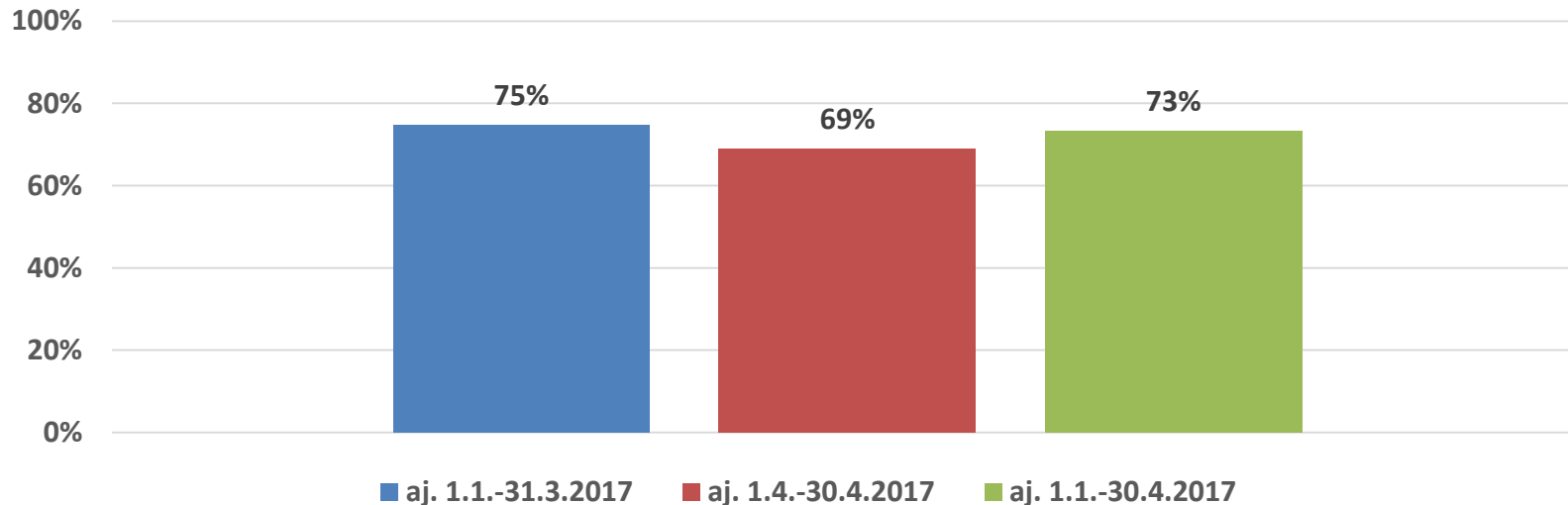
Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen päätösten lukumäärät 2016 ja 2017

Täydentävän toimeentulotuen päätösten lukumäärät ajanjaksoittain 2016 ja 2017 (n=89)

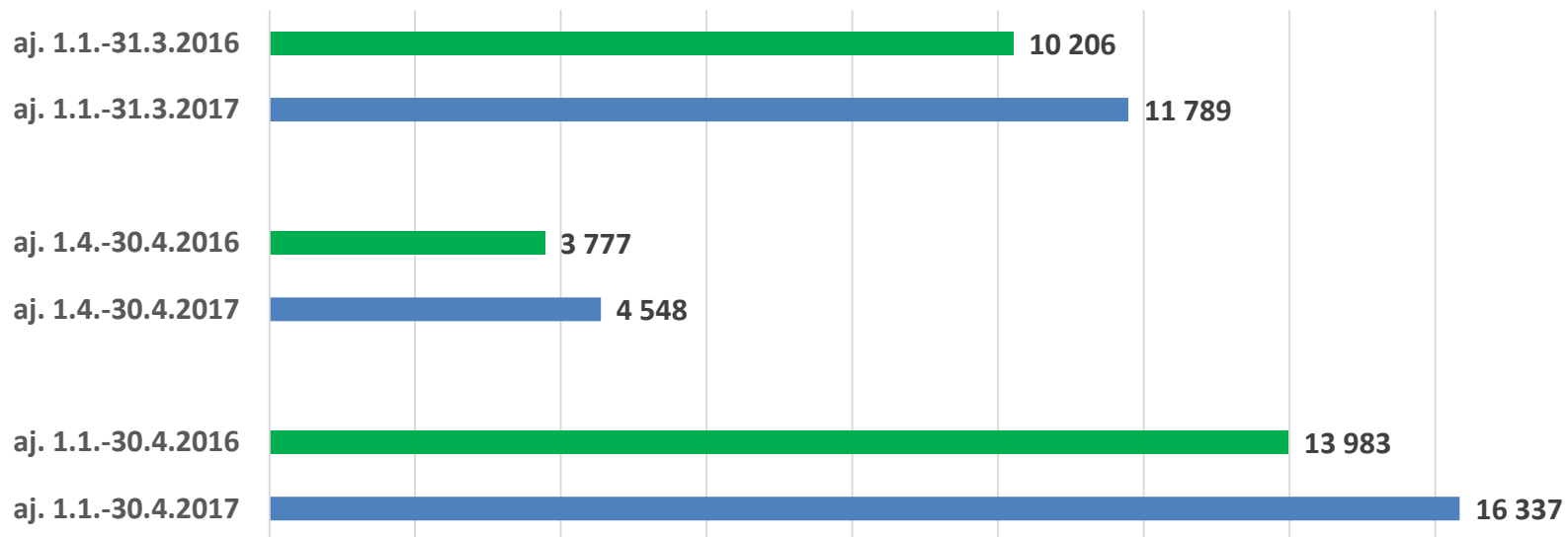
Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen päätösten lukumäärien prosentuaaliset osuudet ajanjaksoittain

Täydentävän toimeentulotuen päätösten lukumäärien prosentuaalinen osuus vuonna 2017 verrattuna vuoden 2016 vastaavan ajanjakson päätösten lukumäärään (n=89)

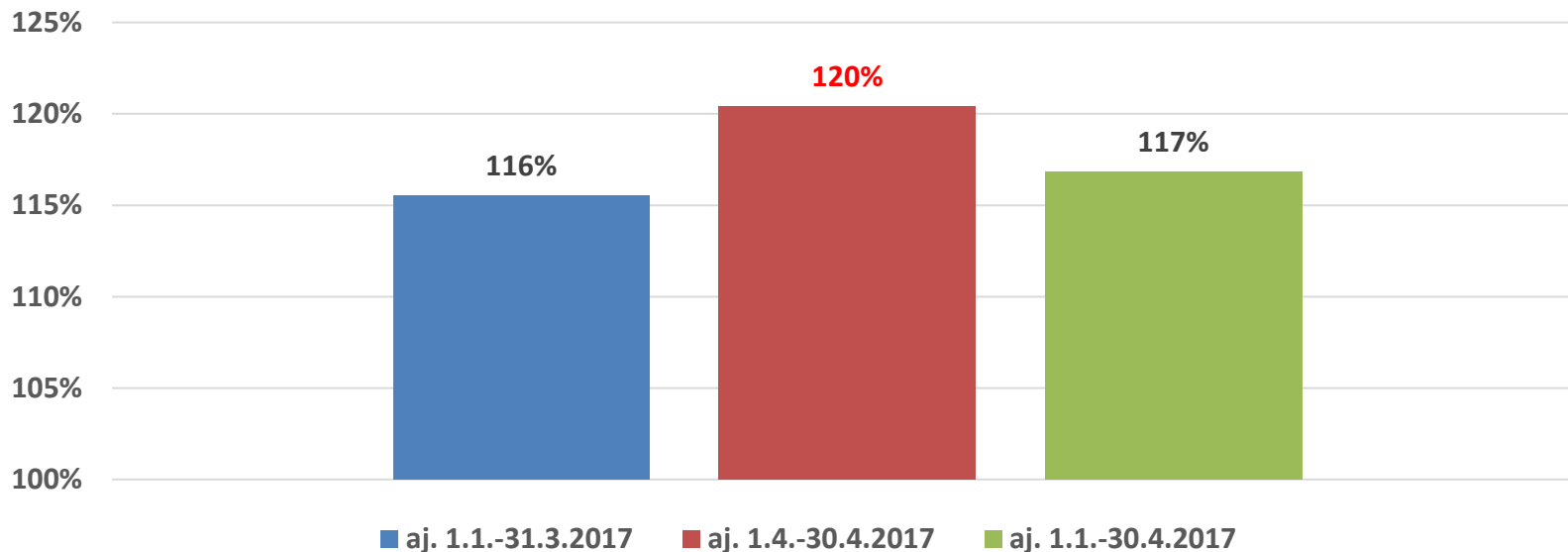
Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen päätösten lukumäärät 2016 ja 2017 tarkastelujaksolla

Ehkäisevän toimeentulotuen päätösten lukumäärät ajanjaksoittain 2016 ja 2017 (n=95)

Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen päätösten lukumäärien prosentuaaliset osuudet ajanjaksoittain

Ehkäisevän toimeentulotuen päätösten lukumäärän prosentuaalinen osuus vuonna 2017 verrattuna vuoden 2016 vastaavan ajanjakson päätösten lukumäärään (n=95)

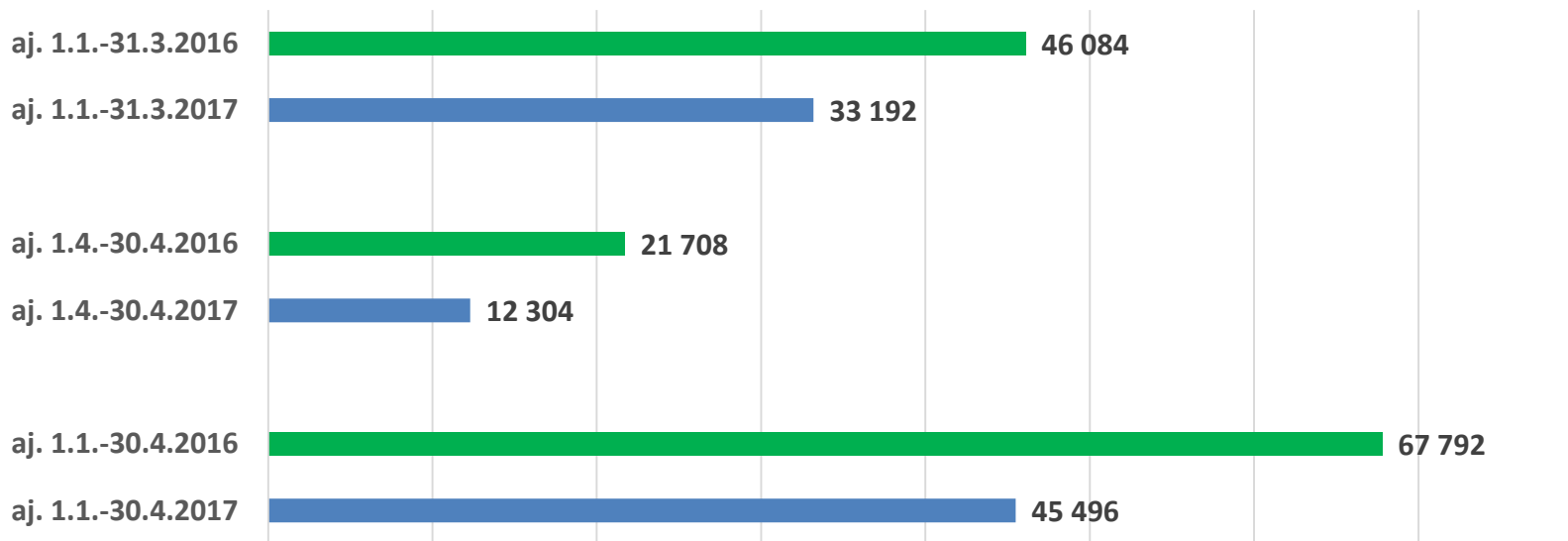

Yhteenvedoa päätösten lukumääristä

- Täydentävän toimeentulotuen päätösmäärät vähentyneet
 - » valtakunnallisesti n. – 32 000 päätöstä
- Ehkäisevän toimeentulotuen päätösmäärät lisääntyneet
 - » valtakunnallisesti n. +3 300 päätöstä
- Täydentävän toimeentulotuen päätösmäärät laskeneet prosentuaalisesti hieman vähemmän kuin kustannukset
- Ehkäisevän toimeentulotuen päätösmäärät nousseet suhteessa vielä enemmän kuin kustannukset

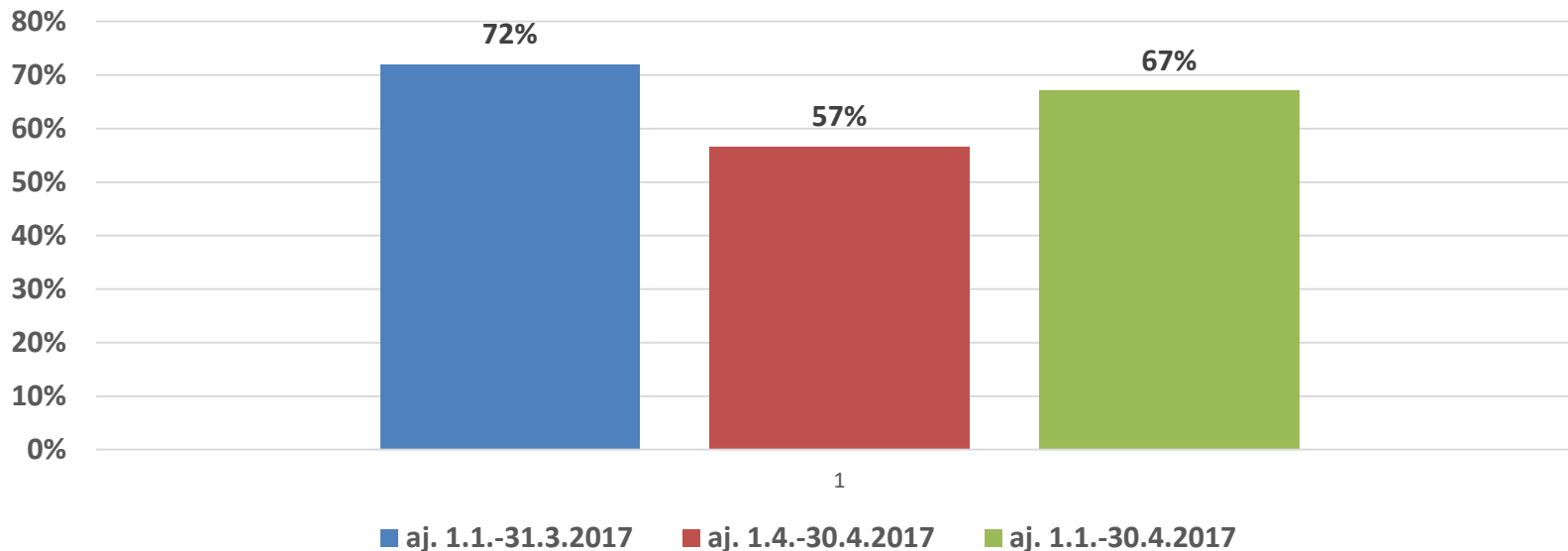
Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen asiakaskotitaloudet 2016 ja 2017

Täydentävän toimeentulotuen asiakaskotitaloudet ajanjaksoittain 2016 ja 2017
(n=93)

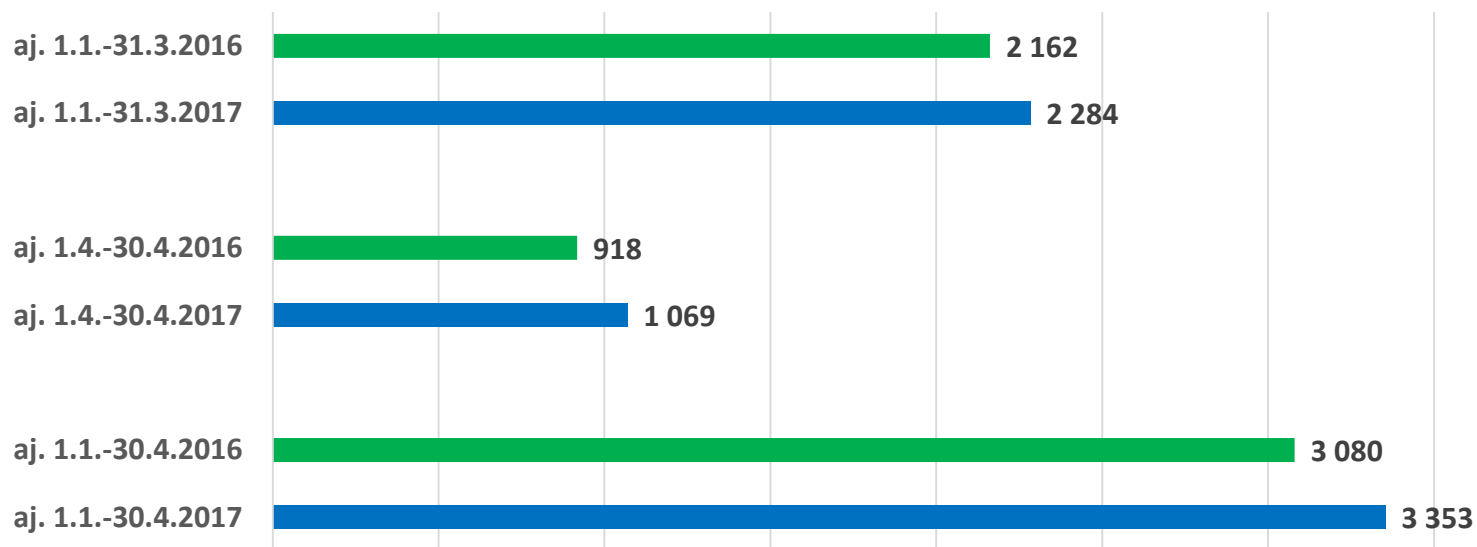
Vastanneiden kuntien täydentävän toimeentulotuen asiakaskotitalouksien prosentuaaliset osuudet vuonna 2017

Täydentävän toimeentulotuen asiakaskotitalouksien määrä 2017 verrattuna vuoden 2016 vastaavan ajanjakson määrään (n=93)

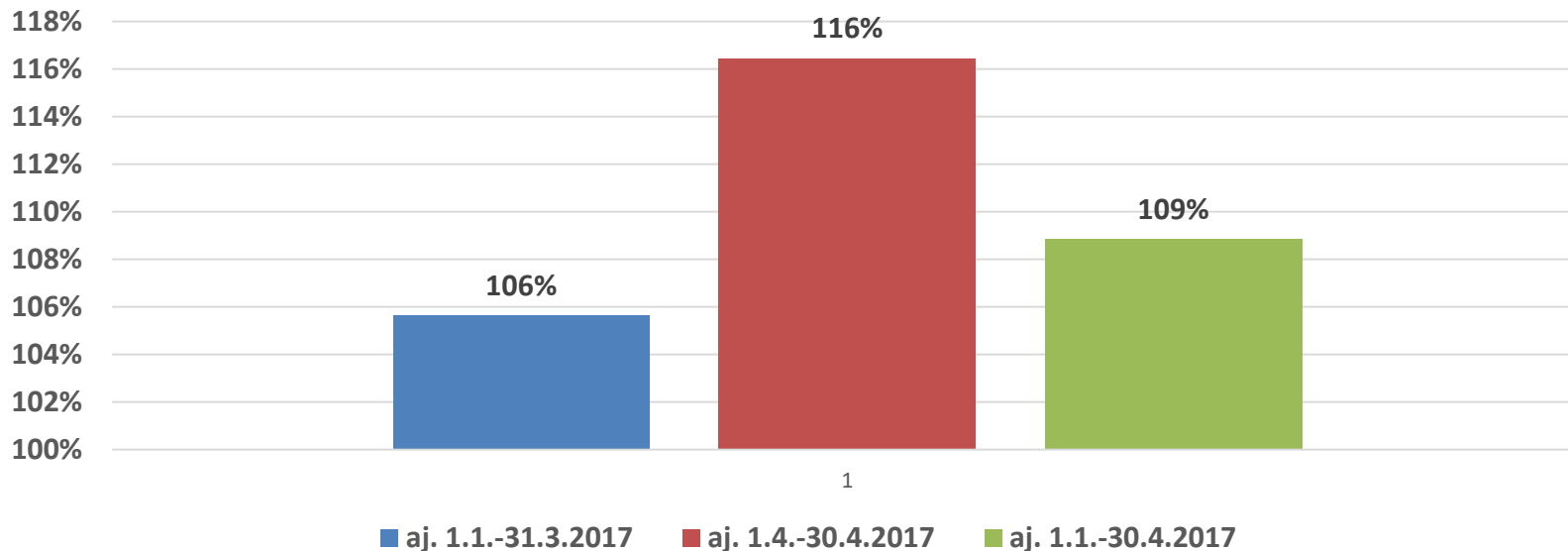
Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitaloudet 2016 ja 2017

Ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitalouksien lukumäärä ajanjaksoittain 2016 ja 2017 (n=94)

Vastanneiden kuntien ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitalouksien prosentuaaliset osuudet vuonna 2017

Ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitalouksien määrät 2017 verrattuna vuoden 2016 vastaavan ajanjakson määrään (n=94)

Yhteenvetoa asiakaskotitalouksista

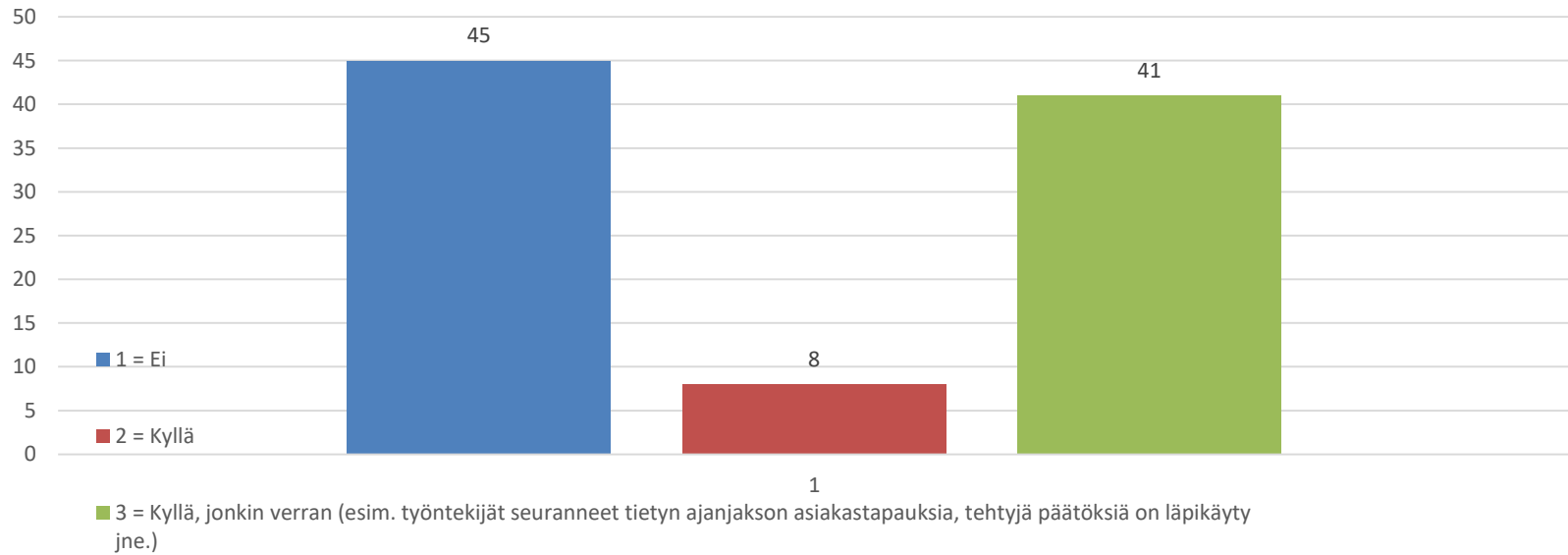
- Täydentävän toimeentulotuen asiakaskotitaloudet näyttäisivät selkeästi vähentyneet
 - » Valtakunnallisesti arvioiden kunnissa näyttäisi olleen vähän yli 30 000 asiakaskotitaloutta vähemmän täydentävän toimeentulotuen saajia alkuvuonna 2017 kuin alkuvuonna 2016
- Ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitaloudet kasvussa
 - » Valtakunnallisesti arvioiden kunnissa ollut vajaat 400 asiakaskotitaloutta enemmän ehkäisevän toimeentulotuen asiakaskotitalouksia alkuvuonna 2017 kuin alkuvuonna 2016
- Tulokset kuvaavat vain asiakaskotitalouksien määrän kehitystä, vastaukset eivät sisällä tietoa siitä, kuinka moni asiakaskotitalous on esim. saanut täydentävää tai ehkäisevää tukea useampana kuukautena jne.

Kuntien omia arvioita toimeenpanon tilanteesta kustannusten ja resurssien näkökulmasta

Kuntien toimeenpanosta tekemä systemaattinen seuranta

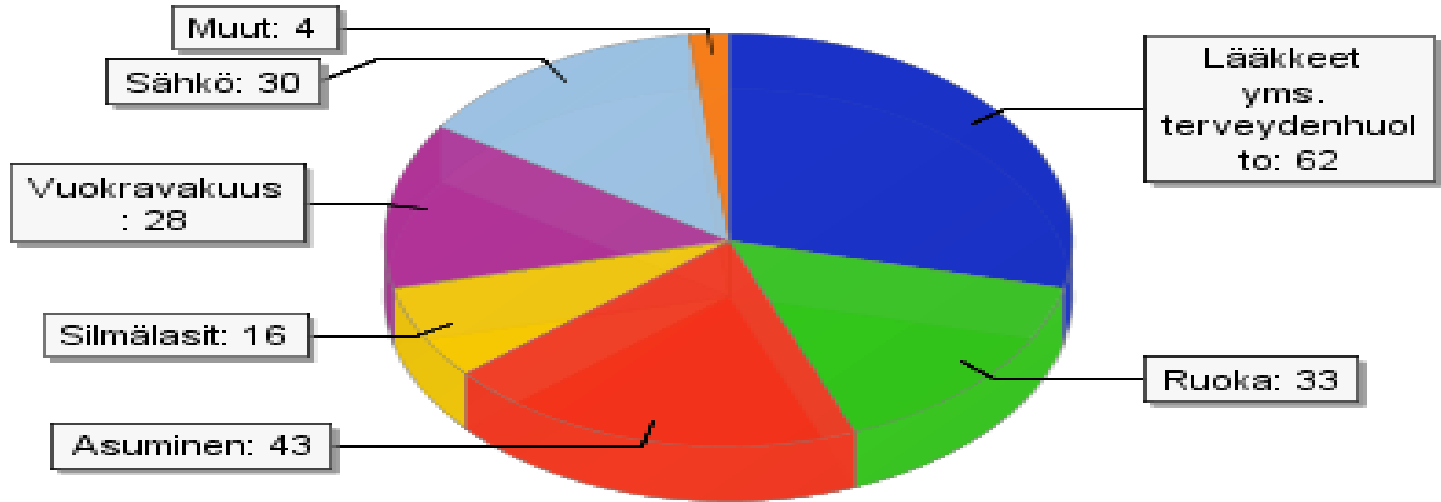
Ovatko vastanneet kunnat tehneet seurantaan toimeenpanon työnjaon vaikeuksista (esim. seuranneet päätöksentekoa, kirjanneet ylös asiakastapauksia jne.)? (n=72)

Kuntien arviot toimeenpanon vaikeuksista johtuneista asiakastapauksista, päätöksistä sekä toimeentulotuen kustannuksista

- Päätöslukumäärät (vastausten väestöpeitto 31 %)
 - » Vastausten perusteella kunnat tekivät valtakunnallisesti uuden työnjaon perusteella niille kuulumattomia päätöksiä valtakunnallisesti n. 51 000 kpl
- Asiakastapaukset (vastausten väestöpeitto 30 %)
 - » Vastausten perusteella ensisijaisesti Kelan selvitettäväksi kuuluneet tai esim. päätösten virheistä tai epäselvyyksistä johtuneet asiakastapaukset olivat valtakunnallisesti n. 41 000 asiakastapausta
- Myönnetty toimeentulotuki (väestöpeitto 29 %)
 - » Vastausten perusteella toimeentulotukea, jonka myöntäminen olisi ensisijaisesti kuulunut Kelan perustoimeentulotuen piirissä ratkaistavaksi kunnat olisivat valtakunnallisesti maksaneet/myöntäneet 2,4 miljoonaa euroa (!)
- Huom! Valtakunnallistaminen tehty väestöpeittoon suhteutettuna
 - » Mikäli arviot suhteutettaisiin toimeentulotuen toteutuneeseen jakaumaan, luvut olisivat suuremmat, koska pääasiassa suuret kunnat ja yhteistoiminta-alueet eivät pystyneet vastaamaan näihin kysymyksiin ja näissä toimeentulotuen saajien määrä on väestöön nähden suurempi kuin pienissä kunnissa

Avokysymysvastauksista poimittujen **mainintojen** jakautuminen, joissa kunnat kertoivat, mihin kululajeihin olivat joutuneet myöntämään toimeentulotukea niissä tapauksissa, jotka olisivat kuntien oman arvion mukaan kuuluneet Kelan vastuulle (n=73)

Johtopäätöksiä ja Kuntaliiton kokonaiskustannusarvio

Kunnille kyselyn vastausten perusteella koituneet lisäkustannukset toimeenpanon alkuvaiheessa aj. 1.1.-30.4.2017, Kuntaliiton kokonaisarvio

- Ehkäisevän toimeentulotuen kasvu valtakunnallisesti
 - » N. 1 miljoona euroa
 - » Kuntien oma arvio myöntämästään ensisijaisesti perustoimeentulotukeen kuuluneesta toimeentulotuesta 2,4 miljoonaa euroa
- Asiakastapaukset, joiden hoitaminen olisi vastausten perusteella kuulunut Kelalle
 - » Hallinnollinen työ vähintään n. 1,6 milj. euroa
 - » Arvioitu suhteessa väestöön vastausten painottuessa pienempiin kuntiin, kustannus tästä syystä todennäköisesti suurempi
- Päätökset, jotka vastausten perusteella aiheutuneet viivästymisistä ja toimeenpanon ongelmista
 - » Hallinnollinen työ vähintään n. 1,3 miljoonaa euroa
 - » Arvioitu suhteessa väestöpeittoon vastausten painottuessa pieniin kuntiin, kustannus tästä syystä todennäköisesti suurempi
- **Ennakoimattomat lisäkustannukset kunnille yhteensä**
 - » **1-4/2017 vähintään n. 3,9 miljoonaa euroa (KL)**
 - » Kuntien oma arvio toimeentulotuesta huomioiden n. 5,3 miljoonaa euroa

Positiivista

- Täydentävän toimeentulotuen päätös- ja asiakasmäärät ovat oikean suuntaisia ja vastaavat muutoksen tavoitteita
- Täydentävän toimeentulotuen kustannuskehitys näyttää myös ainakin vielä toimeenpanon neljän ensimmäisen kuukauden aikana noudattaneen hallituksen esityksessä arvioitua
- Vain joissakin kunnissa ollut alkuvuonna päinvastaisia kehitystrendejä täydentävän tuen osalta verrattuna valtakunnalliseen tilanteeseen
 - » Ei selity kuntakoolla tai sijainnilla

Huolestuttavaa 1/2

- Kunnille koitunut alkuvaiheen toimeenpanosta huomattavasti ennakoimattomia niin toimeentulotuen kuin hallinnollisiakin kustannuksia
- Ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset ja asiakaskotitalouksien määrän kasvu erittäin huolestuttavaa
 - » Selittävänä tekijänä toimeenpanon ongelmat, jotka saatujen viestien ja kyselyn vastausten perusteella nyt aiheuttavat
 - Asunnottomuuden uhkaa (vuokravelat kääntyneet kasvuun)
 - Sähköjen katkeilua (aiheuttaa myös pallottelua, kuka vastaa, mistäkin)
 - Ruuattomuutta
 - Lääkkeettömyyttä
 - Tarpeetonta ja epäoikeudenmukaista rahattomuutta
- Kuntien yhteissästäö kustannuksista jää em. syistä alle siirron valmistelussa arvioidusta

Huolestuttavaa 2/2

- Kokonaisuutena kyselyn ja saatujen viestin perusteella työnjaossa vielä erittäin paljon ongelmia ja epäselvyyksiä
 - » Tukea ei pitäisi joutua samaan kustannukseen myöntämään kahteen kertaan (vrt. esim. vuokranmaksu seuranta)
 - » Kunta ei voi toimia Kelan toimien ja toimeenpanon korjaajana ja paikkaajana
 - » Täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella on omat itsenäiset myöntämisperusteet, niitä ei ole luotu paikkaamaan perustoimeentulotuen puutteita tai toimeenpanon ongelmia
 - » Tiedonsiirron on oltava 'oikeaa' (mamut, nuoret, pitkäaikaistyöttömät)
 - » Ohjautumista sosiaalihuollon palveluihin tehostettava yhteistyössä, jotta tilanteet eivät monimutkaistu liiaksi

Lisätietoja

Erityisasiantuntija Ellen Vogt,
ellen.vogt@kuntaliitto.fi, puh. 0443 130170